ВОЛЬНАЯ БЕЛАРУСЬ

Цэна асобнага № 15 кап.

Умовы падпіскі на 1917 год.

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м.	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.
1. 50	3 р.	4 р	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.	10 р.

Падпіска прымаяцца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.

Перамена адрэсу—50 коп. Пры зьмені адрэса конча прыкладаць стары адрэс.

Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны і толькі з аднаго боку паперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.

На ліставання, перасылку рукапісау і іншыя адказы-павінны прыкладацца маркі.

Газэта палітычная, эканамічная і літэратурная.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захар'еуск. 18.

Умовы друку абвестак:

(На IV боку газэты) за 1 радок шпальту 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 радкі за адзін раз.

№ 4. (Субота) Выходзіць двойчы на тыдзень. (24 чэрвеня) № 4.

19 $\frac{24 \text{ і } 25}{\text{VI}}$ 17 г.

ДЗЕНЬ ВОЛЬНАЙ БЕЛАРУСІ.

Браты, грамадзяне зямлі Беларускай! У гэтые дні па ўсёй Дзержаві Расійскай дзе ёсьць беларусы, дзе істнуюць беларускіе арганізацыі, адбудзецца скарбоначны збор на Нацыанальны Беларускі фонд. Дзе двое зыдуцца у імя беларускае, там нібачна вітае беларускі народ. Рукі ён к нам прасьцірае, кліча на помач к сабе! Браты—беларусы, злучайцеся, гуртуйцеся,—зьбірайця ахвяры на Нацыанальны Беларускі фонд!

Вялікі дзень на Украіні.

На Украіні сталася вялікая навіна. 10-га чэрвеня (іюня) Цэнтральная Украінская Рада ухваліла Унівэрсал да ўсяго украінскаго народу, каторым абвешчаецца аўтаномны лад на Украіні. Гэты дзень застанецца навекі вялікім і нізапомным днём у гісторыі братняй нам Украіны.

У гэты дзень, 10-га чэрвеня найблізшая на мові, звычаям і супольнасьці гістарычнае долі, сястра нашай Маткі-Беларусі стала на ўласные ногі і зрабілася сапраўднай гаспадыняй ў гасподзі сваёй, поўнамоцным гаспадаром маентнасьці свае. Пышны расцвет нацыанальных магчымасьцяў, вольная вольнасьць, культура, прагрэс—вось што рысуецца прад вачыма нашымі у сьветлай будучыні вольнай Украіны...

Слабая была надзея, што петраградзкі Урад зразумея і здаволіць дамагання народу украінскага: трудна было спадзявацца, што ён пойдзя яму насустрэч і дапаможа вывясьці край свой праз вагар рэвалюцыйнай буры моцна арганізованным, лагодным і добра дапасованным да творчай чыннасьці.

Досыць вагання!

Надзея ня спраўдзілася, спадзяванка ня збылася. Петраградзкі Урад адхіліў усе дамагання Украінскае Рады, адапхнуў, як кажа Універсал, працягнутую руку і тым выявіў сваю ніпрыхільнасьць і нічуласьць да патрэб нідзяржаўных нацый.

Цэнтральны петраградзкі Урад ня згадзіўся здаволіць справядлівых жаданьняў, ён адмовіўся прыйсьці на дапамогу украінскаму народу, пасуліўшы абяцанку праз Устаноўчы Сэйм. Тады, і толькі тады, Цэнтральная Украінская рада мусіла узяць справу адбудавання свайго жыцьця у свае ўласные рукі. Польшы і Фінляндзі і можна ўсе даць і зрабіць бяз парады с Устаноўчым Сэймам, але што можна й на часі для іх, тое ня можна й ні на часі для Украіны і Беларусі. Ен усё чакаў, усё спадзяваўся, вось «прыѣдет барын,—барын нас разсудит». Урад, бачыш, лічыцца «только с фактами», пацешаючы сябе у душы, што народ цёмны і нісьвядомы,—самадзержавіе аб гэтым паруцілося,—і напэўна выкажыцца за мову й культуру расійскую. Але памыліўся. І многа ніспадзевак яшчэ чэкаюць расійскую інтэлігэнцыю. Бо да гэтаго часу яна больш цікавілася батакудамі, як сваімі суседзямі, і ў гэтым сэнсі была аднае думкі с... самадзержавіем.

Беларусь маўчыць... Напэўна «благадзенствуе» пад скрыдламі расійскай культуры...

Ад гэтага часу доля і лёс Украіны у руках самой Украіны. Чым дружней стане працаваць на карысьць роднаго краю, тым спарней будзя праца яе; чым меньш будзя зьвяртаць увагі на гвалт вуліцы і лямэнт з маскоўскаго боку, тым хутчэй увойдзе ў жыцьцё тое, пра вошта гаворыцца у Унівэрсалі, тым скарэй складуцца новые лепшыя парадкі. Чым згадней і мацней будзе трымацца яна свайго ўласнаго грунту, тым здальней павядзе кірунак у справі творчасьці свайго вялікаго цвітучаго краю.

Вялікі час перэжывае Украіна. Ніхай-жа дзержаўная мудрасьць народу яе дапаможа ёй с хвалай і пашанай выйсьці на вольны шлях аўтаномнага істнення! Ешчэ кволая ад нічуванага зьдзеку, уціску і паняверкі, цяжка змарнованая самадзержаўным панаваньням, Беларусь наша, радасна узіраючыся у сьветлую будучыну, весяла вітае дужэйшую сястру сваю і голасна кажа:

Ніхай жыве Вольная Украіна!

Я. Л-к.

УНІВЭРСАЛ

Украінскае Цэнтральнае Рады да Украінскаго народу, на Украіні і по-за Украінаю сушчага.

Народу Украінскі! Народу селян, работнікоў, працоўнаго люду.

Волею сваёю ты паставіў нас, Украінскую Цэнтральную Раду, па варці правоў і вольнасьцяў Украінскае Зямлі.

Найлепшые сыны твае, выбарные людзі ад сёл, ад фабрык, ад салдацкіх казармаў, ад усіх грамад і таварыств украінскіх выбралі нас, Украінскую Цэнтральную Раду, і наказалі нам стаяць і бароцца за твае правы і вольнасьці.

Твае, народу, выбарные людзі выславілі сваю волю так:

Ніхай будзя Украіна вольная. Не аддзяляючыся ад усея Расеі, ня разрываючы з дзяржаваю Расійскаю, ніхай народ украінскі на сваей зямлі мае права сам кіраваць сваім жыцьцём. Ніхай парадак і лад на Украіні даюць—выбарные агульным, роўным, простым і таёмным галасаванням—Усенародные Украінскіе Зборы [Сэйм]. Усе законы, што павінны даць той лад тут, у нас, на Украіні, маюць права выдаваць толькі нашые Украінскіе Зборы.

Тые-ж законы, што маюць даваць лад па ўсей расійскай дзержаві, павінны выдавацца Усерасійскім Парлямэнтам.

Ніхто лепш за нас самых ня можа ведаць, як парадкаваць сваёю зямлёю. І праз гэта мы хочым, каб пасьля таго, як адбяруцца па усей Расіі, панскія, казенныя, царскія, манастырскія і іншыя землі у ўласнасьць народаў, як будзе выданы па гэта закон на Украінскім Устаноўчым Сэйму, права размяркаваная нашымі украінскімі землямі, права карыстацца імі належыла толькі нам самым, нашым Украінскім Зборам. [Сэйму].

Гэтак сказалі выбарные з усяе зямлі Украінскае.

Сказаўшы гэтак, яны выбралі с паміж сябе нас, Украінскую Цэнтральную Раду, і наказалі нам быць на чале нашага народу, стаяць за яго права і тварыці новы лад вольнай аўтаномнай Украіны.

І мы, Украінская Цэнтральная Рада, споўнілі волю свайго народу, узялі на сябе вялікі цiжар будовы новага жыцьця і приступілі да тае вялікае работы.

Мы спадзяваліся, што Цэнтральнае Расійскае Правіцяльства, працягне нам руку у гэтай рабоці, што у згодзі з імі мы, Украінская Цэнтральная Рада, зможам даць лад нашай зямлі.

Але Часовае Расійскае Правіцяльства адкінула усе нашы дамаганьня, адпіхнула працягнутую руку украінскага народу.

Мы выслалі да Петраграду сваіх дэлегатаў (послаў), каб яны прэдставілі Расійскаму Часоваму Правіцяльству нашы дамаганьня,

А найважнейшыя дамагання тыя былі вось якія:

Каб Расійскае Правіцяльства прылюдна, асобным актам выславіла, што яно ня стаіць проціў права нашага народу на *аўтаномію*.

Каб Цэнтральнае Расійскае Правіцяльства па усіх справах, датычных Украіны, мела пры сабе нашага *камісара па украінскім справам*.

Каб мейсцовая улада на Украіні была з'едналая адным прэдстаўнікам ад Цэнтральнага Расійскага Правіцяльства, т.-е., выбраным намі *камісарам на Украіні*.

Каб пэўная частка грошы, якія збіраюцца у Цэнтральную Казну з нашага народу, была аддадзяна нам, прэдстаўнікам гэтаго народу, на нацыанальна-культурныя патрэбы яго.

Усе гэтыя дамагання нашы Цэнтральнае Расійскае Правіцяльства *адкінула*. Яно ня захацела сказаць, ці прызнае за нашым народам права на аўтаномію, права самаму кіраваць сваім жыцьцём. Яно ухілілася ад адказу, адаслаўшы нас да будучаго Усерасійскаго Устаноўчаго Сэйму.

Цэнтральнае Расійскае Правіцяльства ня захацела мець пры сабе нашаго камісара, *ня захацела разам з намі тварыць новы лад*.

Гэтак сама ня захацела прызнаць камісара на усю Украіну, каб мы маглі разам з ім вясьці наш край да ладў і парадку.

І грошы, што зьбіраюцца з нашае зямлі, адказалася вярнуць на патрэбы школы, асьветы і арганізацыі.

І цяпер, народу Украінскі, нас прымусілі, каб мы самі тварылі нашую долю. Мы ня можым папусьціць край наш на безладзьдзя і занапад. Калі Часовае Расійскае Правіцяльства ня магло даць ладу у нас, калі *ня хоча* стаць разам з намі да вялікае работы, дык мы самі павінны узяць гэту працу на сябе. Гэта наша павіннасьць перад нашым краем і тымі народамі, што жывуць на нашай зямлі.

І праз гэта мы, Украінская Цэнтральная Рада, выдаём гэты *унівэрсал* да усяго нашаго народу і абвешчаем: *ад гэтаго часу самі будзям тварыць нашае жыцьцё*.

Дык вот-жа ніхай кожан член нашае нацыі, кожан грамадзянін сяла ці гораду ад гэтага часў ведае, што настаў час вялікае працы.

Ад гэтага часу кожнае сяло, кожная воласьць, кожная управа паветавая ці земская, якая стаіць за інтарэсы украінскаго народу, павінна мець найсьцiслейшыя арганізацыйныя стасункі [зносіны] з Цэнтральнаю Радаю.

Там, дзе праз якіясь прычыны адміністрацыйная улада ў руках людзей ворагіх да украінства, прыпісуем нашым грамадзянам павесьці шырокую дўжую арганізацыю дзеля усьвядамлення народу, і тагды *пераwыбраць адміністрацыю*.

У гарадох і тых мейсцох, дзе украінскі народ жыве у перэмешку з іншымі, прыпісуем нашым грамадзянам прыйсьці да згоды і паразумення з дэмакратыяй тых нацыанальнасьцяў і разам з імі гатавацца да новага справядлівага жыцьця.

Цэнтральная рада спадзяецца, што народы ні украінскіе, каторые жывуць на нашай зямлі, гэтак сама будуць дбаць пра лад і спакой у нашым краю і у гэты цяжкі час уседзержаўнаго безладзьдзя, згодна аднастайна з намі стануць да працы каля арганізацыі аўтаноміі Украіны.

І калі мы зробім гэтую падгатоўчую арганізацыйную работу, тады мы склічым прэдстаўнікаў ад усіх народаў зямлі Украінскае і вырабім законы для яе. Тые законы, той увесь лад, які мы падгатуем, Усерасійскі Устаноўчы Сэйм мае зацьвердзіць сваім законам.

Народу Украінскі! Перад тваім выбраным органам—Украінскаю Цэнтральнаю Радаю, стаіць вялікая і высокая сцяна, якую ёй трэба паваліць, каб вывясьці народ свой на вольны шлях.

Трэба мець сілу на гэта. Трэба дужых, сьмелых рук. Трэба вялікае народнае працы. А дзеля спорнасьці і карысьці тае працы на самы перад патрэбны вялікія кошты, [грошы]. Да гэтата часу украінскі народ усе свае кошты аддаваў на карысьць Усерасійскай Цэнтральнай казны, а сам ня меў ды ня мае і цяпер ад яе таго, што павінен-бы мець за тое.

І праз гэта мы, Украінская Цэнтральная Рада, прыпісуем усім арганізаваным грамадзянам сёл і гарадоў, усім украінскім грамадзянскім управам і установам з 1-е лічбы месяца ліпня [іюля] накласьці на людзей асаблівы падатак на родную справу ды конча і нібаўна у тэрмін перэсылаць яго у скарбніцу Украінскае Цэнтральнае Рады.

Народу Украінскі! У тваіх руках доля твая. У гэты трудны час сусьветнага безладзьдзя і распаду пакажы сваёю здольнасьцю і дзержаўным розумам, што ты народ, народ хлебаробаў, можыш горда і дастойна стаць поруч з кожным арганізаваным дзержаўным народам, як роўны з роўным.

Ухвалено у Кіеві. Року 1917, месяца чэрвеня [іюня] лічбы 10.

Беларуская справа.

Цяперашняя вайна прымусіла расійскае грамадзянства пайсьці на Беларусь. Тут, сярод грукату гармат, мора крыві і людзкаго енку, яно стрэлася твар с тварам з беларускім народам. Гэта прымусовая стрэча ясна паказала, што расійскае грамадзянства ня знаёма ні з эканамічным укладам нашаго краю, ні з этнаграфіей, ні з історыей Беларусі. Зразумела, што нізнаёмства гэта апрач памылак і ніпаразумення, нічога добрага ня зрабіла. Гэта мы бачылі у Галіцыі,—тое самае бачым цяпер на Беларусі. Вось спытайце тых, што служаць па нашым краю у розных грамадзянскіх і казённых інстытуцыях, хто гэта беларусы, якой яны веры, на якой мові гаворуць, ці мелі яны сваю гісторыю, ці маюць сваіх пісьменнікаў, паэтаў, ці ёсьць у іх літэратура,—дык ні адтрымаеце жаднаго адказу. А калі запытацца аб гэтым тутэйшага «паляка», або пана, дык ён, літэральна, вось што скажа: «а гэта, ўласна кажучы, палякі, але расійскі урад і паліцыя перэвярнулі яго на праваслаўе... Міцкевіч, Кандратовіч (Сыракомля), Касьцюшка—тутэйшаго роду, значыць—край гэта польскі». Мейсцовых выхаванцаў расійскай культуры і пытаць ні варта, бо панясуць такую ахінею, што сорам возьме і за іх і за расійскае выхаванне.

Нізнаёмства з гісторыяй нашаго краю, з гісторыяй Літоўска-Рускаго [беларускаго] гасударства, ні знаёмства с тымі гістарычнымі варункамі, што спынілі культуральны поступ цэлага народу,—у наш час дастае горкіх скуткаў і цяжкіх ніпаразуменняў. Большасьць школьных вучыцялёў ня ведае беларускае мовы і выхавана у тутэйшых сэмінарыях на зьдзек з беларушчыны. Пачынаючы з маленства ім упарта цяўплі, што «яны ісконі рускіе і праваслаўные», што беларусаў німа і быць ня павінна, што усё мейсцовае беларускае ні цікава і ні варта увагі і што усе свае думкі яны павінны нахіляць да «матушки Волги» і «Москвы бѣлокаменной». І з вучыцяльскіх сэмінарый выходзілі ледзьвя граматныя, тупые апастаты (перэкінчыкі), с каторымі гаварыць трудна і ні магчыма, як ні магчыма вясьці размову с цёмным чалавекам аб лёгарыфмах ці аб руху зямлі каля слонца. Ад іх, напрыклад, можна даведацца, што Беларусь—гэта Літва, а беларусы—палякі, калі трымаюцца каталіцтва, і расійцы, калі яны праваслаўные. Словам, рэлігія і нацыанальнасьць, нацыанальнасьць і рэлігія зблуталіся у іх галовах у вадзін калдун.

У палові XIII веку усходняя Русь падупала ўладарству татараў, а заходняя Русь [Беларусь] з'едналася з Літвою і татаршчыны ня ведала. Калі пачаць гаварыць, што тут, у Мінскай, Магілёўскай, Вітэбскай, Віленскай губ. захаваліся звычаі і уклад старасьвецкай, даўнейшай Русі, што беларусы, патомкі Крывічоў і Дрыгавічоў, мелі і маюць сваю культуру, змагаліся за сваю самабытнасьць і нізалежнасьць, захавалі сваю мову і маюць сваю літэратуру, сваіх нацыанальных пісьменнікаў і паэтаў, што ў гісторыі асьветы Расіі ні мала стрэчаяцца беларускіх дзеячоў [Сімон Полоцкі, Меленці Сматрыцкі],—дык гэта выкліча насьмешкі як з боку расійцаў, так і палякоў.

Беларусь застаецца таемніцаю, якоясью Анатэмай, нават для самой сябе. Беларус і сябе ні называе беларусам. Ен лічыць сябе «тутэйшым», «чалавекам з забранаго краю», а усіх паноў, палякоў і расійцаў,—чужынцамі, наводнікамі. Беларусы, каторых налічваецца больш за 10 мільёнаў, жывуць скрозь па Мінскай, Магілеўскай, Вітэбскай губ., а гэтак сама у паветах сумежных губэрні Віленскай, Гродзянскай, Смаленскай, Чарнігаўскай і інш. Палякоў на Беларусі або саўсім німа, або нізначная частка ды і гэтая досыць ніпэўная, бо людзі далучаюць сябе да палякоў ні сьвядома, дзякуючы склаўшымся гістарычным варункам. На усіх беларусаў агулам каталікоў палічваецца каля 3-х мільёнаў, а уся рэшта—праваслаўные. Калі вы спытаеце праваслўнага беларуса, хто ён, дык адтрымаеце адказ: «тутэйшы рускі», а каталік: «тутэйшы паляк». Каталіцкая вера да апошняго часу лічылася панскаю, а праваслаўная—хлопскаю. Кнігі пішуцца двума шрыфтамі—рускімі і лацінскімі. Граматнасьць паміж беларусамі праваслаўнымі вельмі мала пашырана, чаго нельга сказаць аб беларусах каталіках. Беларусы—каталікі амаль ні пагалоўна граматныя, і жанке і мужчыны, што вымагаецца рэлігійнымі патрэбамі,—патрэбай чытаць кантычкі у касьцёлах ці у сябе дома, калі ня маецца блізка касьцёлу. Бяз кантычкі каталік—беларус ня пойдзе да касьцёлу, а маючы кантычку у руках ён ня лічыць ганебным пайсьці у царкву, уклёнчыць ды папіціхіньку чытаць і маліцца у той час, як поп адпраўляе праваслаўнае набажэнства. У рэлігійных справах беларус ні фанатычан і часта у аднэй хаці можна стрэць, што бацьке каталікі, а дзеці праваслаўные і наадварот...

Друкаваць па-беларуску было забароняно аж да 1906 г. Кніжка Янкі Лучыны «Вязанка», выданая у 1903 годзі, прайшла праз цэнзуру нізвычайным шыхам: цэнзуру сказаці, што яна напісана па-сэрбску. Летась ген. Эвэрт забараніў выдаваць беларускую газэту «Наша Ніва» у той час, як выдавалася польская газэта «Kurjer Litewski», дзе патрэбы беларусаў наўмысьля замоўчваліся.

Беларусь бедна і галодна, але ні ад хлеба, а ад хібнасьці асьветы і нацыанальнаго усьвядамленьня. Мо німа на сьвеці гэткаго пракрыўджанаго лёсам пароду, як беларусы. Яго песьні, матывы творчасьці паэтаў поўныя скаргі і жалю. Селянская звычайная песьня—гэта сусьветны сум, пакута і слёзы.

ПОЛЕ.

Зарасьлі вы, межы, ў полі
Дзікім зельлем—палыном;
Гаспадар на вас паволі
Раніцой няйдзе с канём...
Не хапіло сіл жаночых
Глыбей землю загараць,
На загончыках сірочых
Травы сталі красавацъ..,
От і трэцьце даў Бог лета
А німа гаспадароў,
Не чутно цяпер да сьвета
Як даўней, іх галасоў.
Дзеж падзелісь вы, селяне,
Што нідзе вас не чуваць?
Ды баяцца на пытаньня
Межы свой атказ даваць.
І сіроткай глядзіць поле,
Сумна у даль бягуць шнуры
І не кажуць што за доля
І дзе іх гаспадары.

Якуб Колас.

НА РЭЧЦЫ.

У берег высокі, дзе лозы растуць,
За хвалямі хвалі бягуць,
І всхліпвае рэчка у пяскох залатых
Бы маці па дзецях сваіх,
І ў берэзі вербы злучаюць свой сум
У гэты нерадосны шум;
І небо мяркотна, і хмары плывуць,
Іх слёзы на землю цякуць!..
Прыбіты вадою на срэбраны гак,
Ляжыць невядомы бедак,
Ваяка салдацік, ад дому удалі...
Яму не знайшлося зямлі!
Эх, ты, небарака, то знаць па табе
Усё вецер сумуе у вярбе,
І рэчка у хвалях—жалобі бяжыць,
І небо праз слёзы глядзіць.
Ды рэчка запіхне, і вецер засне,
І ласкаю небо зірне,
І усе апачыне, спазнае час свой...
А людзям—ці будзе спакой?!

Якуб Колас.

КАЗКІ ЖЫЦЬЦЯ.

ДАЛЬ.

Зацвіла вясною прыгожая ліпа.

Колькі шуму было тут на гэты час, колькі разнагалосаго сьпеву! Працавітыя пчолкі, усслякіе мушкі так бывала разгудуцца, што ліпа тагды выяўляла сабою нейкі дзіўны музыканскі струмэнт, і здавалося, што тут адбывалась ігрышча. Але адцвіла ліпа, пачало сьпець яе насеньне. Расло адно зернятка на самай высокай галінцы. Можэ гэта высачыня і была прычынаю таго, што маладому насеньню захацелася кінуць тутэйшы грунт і пэрэбрацца туды. І якое павінна быць шчасьльце жыць там, калі ад аднаго толькі погляду на прывольле гэтай далі рабілася сьветла і радасна на душы!

Бывала чуць толькі узыйдзе сонцэ, чуць разсцелюцца на версі лясоў і узгоркаў яго залатые абрусы, як гэта зерня ужо не звадзіла вачэй ад сіняй далі. Што было у ёй такого, чым паланіла яна, гэта даль,маладое жыцьцё ліповаго дзіцяці?... У тую старонку, адкуль з найлепшаго боку выглядала гэтая даль, беглі разлогі шырокіх палёў, а на іх межах то там, то сям параскідаліся, як маладзіцы у жніво,дзікіе ігрушы; ціхіе узгоркі адны за другімі, бы хвалі рачные, так сама, відаць, цягнуліся да той неяснай і прыгожай далі. А там, дзе поле упіралося у цёмную сьцяну баравога лесу, на самай граніцы, зьяла, як люстэрка, пакручастая стужка вады, А там, яшчэ далей, куды беглі і срэбраные загібы блiскучай рэчкі, і памыкаліся узгоркі, баравы лес і шырокая поле, ужо ня можна было разглядзець нічога у асобнасьці, была проста даль, тая неясная, прыгожая даль, каторая так моцна парывае да сябе душу, даль, над каторай дрэмалі у залатых марах, здавалось, нірухомыя клубочкі кучэравых хмарак.

Есьць нейкае хараство у гэтай неяснасьці, у гэтай безгранічнай далечыні, дзе небо нізка- -нізка нахіляецца над зямлёю. Якая улада, якая сіла цягне у гэту безгранічнасьць сіняй далі?

—Эх,—уздыхало маладое зерня:—паляцець бы у гэтую даль!

Пачуў вецер тые уздохі, устаў з-за узгорку, пазіхнуў пасьля салодкаго сапачынку і падляцеў да маладога насення.

— А я і ведаў,—сказаў ён насенню,—што не сягоння—заўтра, а папросішся ты у дарогу. Трэба, трэба пазнаваць Божы сьвет!

І стало прасіцца маладое насенне у ветра ўзяць яго с сабою і панясьці у аблюбованую даль.

Старой ліпі шкада было пускаць свае дзіця у чужы сьвет, Бог знае куды, але што парадзіць? Можэ там будзе і лепей яму. Дык што станавіцца папярок дарогі? Мо гэта дарога—дарога яго шчасьця? Благаславіла маці у дарогу свае дзіця.

—Ляці, мілая!

Падхапіў вецер маладое насенне і панёс і лятуць яны, і здавалося самі беглі на спатканне ім прыгожые узгоркі, зялёные лагчынкі. Пазірае на усё маладое насенне і вачам сваім ня верыць: няўжо гэто тые самые малюнкі, на каторые глядзела яно яшчэ так недаўна? А дзе-ж іх хараство? Дзе тые гладкіе обрысы, дзе грэбяне, што так пугло выглядалі адтуль, з ліпы? А палоскі лясоў? Нават сама рэчка была не такая, якой здавалась яна з далёк. І нейкі неспакой пачынаў пашыбаць маладое насенне. Ой, ці не жартуе з ім вецер: ці туды нясе ён, куды прасілася душа?

—А ці скора тая даль, мілы вецер?

—Мы даўно мінулі яе,—адказаў вецер,—а цяпер новая даль перад намі.

ТАРАС ГУШЧА.

У ЛЕСІ.

Як малое, падкрыўджанае дзіця уцякаў ён ад тых, што зьняважылі і пагардзілі ім. Не хацеў ён бачыць твару людзкога, не хацеў чуць галасоў, поўных бэзупыннай іроні і насьмешкі, ня хацеў спатыкацца з імі, з іх поўнымі пагарды вачыма.

Ен пяшчоты прасіў,—высьмеялі яго, розуму прасіў—адапхнулі яго. Німа яму мейсца паміж тымі, што прысвоілі сабе імя «чалавек».

Куды ісьці? Дзе прытуліць набалелую галаву? Чым напоўніць апусьцелую душу?

Ціхі, цёмны, вялікі лес.

Скрываюць небо і сонцэ вякавые сосны і елкі. У іх ног туляцца шмарагдавые лешчыны, а яшчэ ніжэй—цэлае мора папаратнікаў: і шырокіх і вузкіх, і цьвердых, як з бляхі маляванай, і тоненькіх, павуцінных, як найдаражэйшые карункі, паміж імі зараслі цёмналістых чарніцаў, унізанных чорнасінімі пацеркамі ягадаў. А на самам нізе разасланы багаты махавы дыван. Якая рука яго ткала? Чыя багатая фантазія стварыла тые зорачкі, лісточкі, тую безграничную рознасьць рысункаў, што злажыла гэту цудоўную, чаруючую сваім хараством цэласьць?

Мягкі, расісты, халодны дыван прытуліў скрыўджанаго сына чэлавечаго роду. Ахаладзіў яго распалёную горам галаву; асьвяжыў запечаные вусны.

Над ім шумеў лес...

Шумеў ціхім, паважным шумам. Лі-

Беларусь бедна і галодна,—гэта праўда, але ні за тым, што край яго бедны ці сам ён ні працавіты,—працавітасьці беларуса пазайдросьціць кожны. Беларусь бедна і галодна ад таго векавога застою і уціску з двух бакоў, ад тае нічуванае паняверкі, дзякуючы каторай яна страціла свае школы, асьвету і нацыянальную сьвядомасьць. Спачатку польскасьць, потым польскасьць і русыфікатарства разам спаляндравалі сьвядомасьць беларуса дашчэнту. Але беларус не пайшоў ні за тымі, ні за другімі; ён замкнуўся у самым сабе ды як-бы упаў у летаргічны сон. Разбуджаны рэвалюцыйнай грымотай, ён блудзіць па цемры, і ня можэ уцяміць, хто-ж ён: рускі (маскаль) ці паляк? Але сонца вольнасьці сьвеціць яскрава і на белым, як сьвет, штандары Беларусі напісана: «ты беларус».

Доктор мэдыцыны

Прохоров.

1517-1917.

(Да юбілею 400-леццця беларускага друку).

Надта мы, беларусы, нейкі дзіўны народ. Мы мала цікавімся сваім і мала яго ведаем. Гісторыя якога-небудзь Кітаю нас пэўне што больш цікавіць, чым гісторыя Беларусі.

А, тым часам, колькі у гэтай гісторыі ёсьць слаўных і пекных страніцаў! Праўда, што калі на гісторыю глядзець, як на сумму вестак аб каралёх ды аб войнах, дык у нас, можа, і ніякое гісторыі ня было. Бо ня з войнаў, захватаў і гвалту складаецца наша гісторыя. Народ наш ніколі ня меў і ня мае інстынктаў воіна-грабіцеля. Беларусь ніколі нікога ня крыўдзіла, ня захоплівала чужого; яна толькі баранілася. Слава і хараство нашай гісторыі крыецца саўсім у другом.

Народ наш быў калісь адным з самых культурных народаў у Эўропі. Ен быў як кажуць, «крайнім форпостам Заходняй Эўропы на Усходзі». Тая культура, што расла і ўзмацнялася на Захадзе ідучы на Усход, ня мінала нашэй старонкі. Беларусь, ня знаўшая татаршчыны, была у цесных звязках з Заходняй Эўропай і йшла разам з ёю у культурным развіцьці.

У 1440 року немец Гутэнбэрг вынайшоў друк. У 1455 року была падрукована першая Біблія, а праз 28 гадоў пасьля гэтаго, значыць у 1483 року пачаліся друкавацца кніжкі і для нашаго краю. У Кракові залажылася друкарня, дзе і друкаваліся славянскія кніжкі для царкоўнай службы на Беларусі, Украіне і Паўднёвай Славяншчыне. Гэты рок, па праўдзе кажучы, мог бы лічыцца пачаткам з'яўленьне друкаванай кніжкі на Беларусі. Аля гэта ня быў спэцыяльны беларускі друк.

У 1517 року доктор Францішк Скарына с Полацку пачаў друкаваць у Празе чэскай Біблію; па-беларуску і для беларусаў. Гэты рок ужо сьмела можа лічыцца рокам пачатку беларускаго друку ня толькі у тым сэнсе, што кніга друкавалася для беларусаў, але і ў тым, што яна друкавалася па-беларуску, на роднай беларускай мові зваротам на ц.-славянскі лад. У цяперашнім 1917 року прыпадае як раз 400-леццьце беларускаго друку. Юбілей дужа важны, і яго ня можна прамінуць, нічым ня адзначыўшы 400 гадоў—гэто салідная цыфра. Як ведама, дык большаю цыфраю з усіх славянскіх народаў могуць пахваліцца адны толькі чэхі.

А гэты важны юбілей з жыцьця нашага народу яшчэ нікім ня ўспамянуты. Усе, як бытцам, забыліся аб ём. Усе памятаюць, як некольki гадоў раней маскоўцы спраўлялі 350 гадовы юбілей свайго друку,—скольki яны паднялі тагды гармідару. А яны жэ спраўлялі толькі 350 гадовы юбілей друку у цэркоўна-славянскай мове! У нас юбілей шмат важнейшы, а мы маўчым, як бы і ня ведаем. Брыдка перад усімі культурнымі людзьмі!

Запрашаем усіх сьвядомых беларусаў добра падумаць аб гэтым. Нам трэба як-небудзь згаварыцца, каб цяпер, у часе страшэннай вайны, калі самае паняцьце «культура» топчэцца ў балота, калі людзі усю моц свайго розуму кіруюць на тое, каб як найбольш забіць сваіх братоў,—каб нам цяпер ціха адсьвяткаваць сваё вялікае культурнае сьвята.

Павал Ксяневіч.

ПА БЕЛАРУСІ.

Сяло Верхмень, Мінск. губ.

11 чэрвеня тут сабралася вялікая грамада людзей і пад кірункам выбарнага на той час старшыні І. Ковалёнка, зрабіла пастанову аб заложэньні у Верхмяні коопэратыўнай хаўруснай крамы (Общество потребителей). Было выбрано праўленьне,—старшынёю катораго выбран Т. А. Апет, сябрукамі —Н. І. Таўкач і А. І. Петроўскі. Старшыню сходу—Каваленка—выбралі у рэвізыйную камісію.

У коопэратыў запісуюцца людзі з ўсей воласьці, ужо запісалася больш 400 чэлавек. Відаць, што усе разумеюць патрэбу і карысьць коопэратыву і хочуць зрабіць яго моцным і збудаваць на моцным фундамэнці. Грошы селяне даюць ахвотна, і у працягу кароткаго часу, злажылі да 10000 р.

І. К.

С. Верхмень, Ігумен. пав.

Вёска цяпер, як і горад, перажывае нібывалую калатніну. Кожын дзень да яе зьяўляюцца усякіе дэпутаты, дэлегаты, аратары і агітатары, наводзюць, нібы то, парадкі; кожын із іх зьбірае каля сябе людзей, і тлумачэ ім волю. Але вядома, ні кожны гэта робіць на карысьць народу, а больш іх ідзе у вёску, каб зьбіць народ с панталыку, выклікаць недавер'я да Часоваго Ураду, зрабіць сварку і зьневажэньне аднаго другім, навясьці страх і зацямніць ясную волю цёмнай нядоляй.

Гаворуць гэткіе «дэпутаты» больш усяго аб волі: яны людзям толькі і кажуць, што кожны цяпер волян без ніякіх законаў усё чужое забіраць і нікога не прызнаваць. Там дзе ёсьць разумные людзі, дык усё гэта ні так адбіваецца, але і там цяжка вясьці змаганьне с пагромнымі агітаціямі.

У нас, напрыклад, с тыдзень таму назад, сабраўся народ слухаць нейкіх «дэпутатаў». Слухалі яны, слухалі, ды і даслухаліся да таго, што трэба арыштаваць старога пана П. Л. Ваньковіча. Сабралася куча людзей і з адным «дэпутатам», нейкім Королькевічам, пайшлі рабіць обыск у Ваньковіча і арыштаваць яго. Але арыштаваць не было за вошта, дык забралі з сабой дзьве стрэльбы і пайшлі.

На другі дзень, начальнік міліціі, дачуўшыся аб гэтым і, прыказаў вярнуць стрэльбы Ваньковічу і не рабіць ніякіх самаўпраўстваў. Аднак селяне стрэльбаў не вярнулі, а павезьлі у Мінскі «Крестьянскій союз», дзе стрэльбы прынялі, і бытцам то абецаліся пераслаць у Маскву, як памятку рэвалюцыі.

Ів. К—ак.

М-ка Рубяжэвічы, Мінск. губ.

Селяне нашаго мястэчка нават цяпер нічога ня робюць, усё чакаюць, калі нехта за іх зробіць. Ня звыклі яшчэ людзі да грамадзянскай справы.

Нейкіе тут паны раздавалі селянам блянкі, каб яны у кожнай вёсцы зазапісвалі усіх каталікоў. На што гэта рабілася—німа ведама. На блянках стаяў загаловак: «Spis polskiej ludnos'ci z gruntami». Ніхто ня ведае мэты гэтых спісаў. Цёмные людзі ходзяць па вёсках...

М. Лішукевіч.

Голас беларускага селянства.

ВІТЭБСК. 17 VI. Губэрнскі з'езд селян у Вітэбску ухваліў рэзалюцыю, што найлепшай формай адбудаваньня Дзержавы Расійскай ёсьць фэдэратыўна-дэмакратычная рэспубліка. З'езд жадае аўтаномі Беларусі, нацыяналізацыі школы (навучэнне у роднай мові) і раўнаправія народаў усіх нацый Расіі.

Зямельная справа развяжаецца Устаноўчым Сэймам (Учредительным Собраніем), а землю раздзеліць Беларуская Рада. Воласное земства магутны чыннік развіцця вёскі. Паветавае земства рэарганізаваць на лепшых

тосным голасам, поўным жалю над рыўдай лежаўшаго у яго нагах чэлавечаго сэрца. Развяжаў гора яго, боль яго..

Але памалу голас лесавога шуму траціў кволые зыкі, набіраў цьвердасьці, моцы, гаварыў ён аб бязмернай сіле тых, хто носіць у сваёй душы прабачэньне слабасьцей людзкіх, аб моцы і шчасьці тых, што умеюць адчуваць боль мільёнаў, бо у тым болю зьнікае іх уласны стогн,—боль знікае, як шчопця пяску у хвалях Сахары. Гаварыў шум лесавы аб красе зямлі роднай і аб тэй вечнай жыватворнай крыніцы спакою і шчасьця, што льецца у душу чэлавека ад пачуцьця красы і моцы натуры...

І сьціхала боль і сьціхала бура у грудзях чэлавека... Як маланкі захмуранае неба, праясьнялі яго думкі новые абразы, новые пачуцьця...

Ен зразумеў, дзе шчасьце і вера, і моц духа...

Лес заціх... Толькі недзе, у гушчарні яго, сьціха званілі птушачые галасы.. Чэлавек стаяў з паднятай галавой, з сьветлай думкай у вачах і моцным, радасным голасам прасіў магучы лес і матку-зямлю благаславіць яго на новае жыцьце.

І сьціха зашумеў лес, благаслаўляючы чалавека. Нахіліўшы гальё сваё; прапускаючы ясны прамень сонца. Прабіўся праменчык на галаву адрадзіўшагося чалавека і аурэоляй сьвятасьці акружыў яе...

Да ног яго туліліся папарацені, чарніцы і разналісты мох...

Зоська Верас.

Віленскіе успаміны.

Залезны воук.

Змоўк рог паляўнічы. І людзі і псы абступілі князя Гэдыміна. Забралі каня. Князь прылёг сапачыць, як і быў ён, у зброі залезнай, на вісокай гары ля Вілейкі. Зоркі у небі гараць. Ноч пануе кругом. Ветры казкі сівые гаворуць. У хатках убогіх, ля бурнай Вільлі спяць ціха ратаі-селяне.

У лесі дубовым палае агонь,—там жрэцы падліваюць жывіцы-смалы, вандалоткі кладуць хварасьціны. І глытае ахвяры Пярун...

Князь глядзіць: што за цуд—воўк залезны стаіць і бліщчаць, як вуглі, яго вочы. Воўк завыў на усход, воўк завыў на заход і на поўдзень, на поўноч так сама. Ажно рэха трашчала у цёмных лясох, грымацела паветра наўкола... Воўк заляскаў зубамі, аж кроў пацякла. І нацэліў свой лук на яго Гэдымін. І стрэла за стрэлой загула, ня мінаючы кожная воўка. Пападаў князь у мэту надзіва. Толькі воўка ня брала стрэла,—толькі звон раздаваўся ў паветры. нібы сталь аб залеза звінела стрэла і ляцела у ніз, на каменьня. Апусціў свой каўчан Гэдымін. Что рабіць,—о Пярун? Воўк раз'юшаны лезя на князя. Прыталіся псы, паўцякалі ўсе служкі кудысьці. Князь адзін... Воўк напэўна заража. Хутка сьмерць... Князь хватаецца раптам за сэрца. І прачнуўся... Гэтаж сон!.. Цішыня, месяц зьяе на небі. І ваякі і слугі стаяць увакруг ды чакаюць прыказу ад князя...

Князь ад вечнага вогнішча склікаў жрэцоў і свой сон разскаў ім на дзіва. «Гэта воля багоў», адказалі жрэцы, «а будучыні вестка сьвятая. Дык паслухай нас князь-уладар, як тлумачыць трэ' вестку нябёсаў.

«Над Вільнёй ўзойдзе сонцэ-краса, устане горад вялікі, прыгожы. І да зор, да нябёс гмахі будуць расьці. І дыамэнт і мрамор заморскай зямлі заварожуць даліны і горы. І усе людзі сумежных зямель плысьці будуць сюды, нібы хвалі. Песьні гораду будуць складаць, на паклоны багом сюды пойдуць; пабажэнства паўстане вялікае тут. пазыходзяцца людзі са сьвету. І ў абоймах Вільлі, між лясоў і садоў, шмат вякоў будзе жыць гэты горад»...

Збудаваў Гэдымін на вісокай гары аж да хмараў цэгляна замчышча. І зьявілась гнязд тых магутных арлоў, што сталіцаю Вільню зрабілі.

З. Бядуля.

СТАРАСЬВЕЦКІЯ ЛЯГЭНДЫ.

Рак.

Бог тварыў сабе мір. Усе стварэньня прышлі да Яго ды пакланіліся, Бог уставіў кожнай твары вочы, каб усе паглядзелі на Яго. Пасьля усіх прыпоўз рак. «Дзе-ж ты, рак-небарак, валачыўся дагэтуль? запытаў Бог. «Поркаўся тамака у карчох!» адказаў рак ды ня кланяецца Богу. «Азьмі, рача, сабе во гэтыя вочы, якія тутака засталіся!» сказаў яму Бог. Рак памацаў сваімі клешнямі тыя вочы ды й кінуў іх пад ногі Богу. «Азьмі іх сабе, гэтыя паганыя вочы ды устаў, куды хочаш, а мне іх ня трэба!» сказаў пагардліва рак ды адвярнуўся к Самому Богу задам. «Дак ні Мне-ж гэтыя вочы трэба, паганы рак, а табе!» загрымеў Бог ды уставіў раку вочы ў зад.

С тых пор у усіх твараў вочы-як вочы, а у рака—ззаду.

Мядзьведзь.

Было гэта даўно. Бог са сваімі сьвятцамі ішоў па дарозі. Усе людзі кланяліся яму, а адзін галуза-бязбацькавіч стаў дражніцца. Сьвятцы доўга угаварвалі гэтага галуза, но ён іх ня слухаў. То с аднаго боку кінацца на Бога, то з другога, а Бог ідзе усё сваёю дарогай і ня глядзіць на яго.

Тады галуза забег наперад, схаваўся за явaрыну і сядзіць. А Бог ідзе сабе ціхінька па дарозі, а за ім сьвятцы. Толькі што яны параўняліся з яварынай, як адтуль выскачыў галуза, прысеў на карачкі, выцягнуў морду ды на Бога: «гы-ы-ы!»

Ня стаў цярпець боляй гэтага Бог і сказаў: «Увесь свой век ты хадзіцьмеш так, як ціперака ходзіш!»

С тых пор і ходзіць той галуза мядзьведзям на карачках, выставіўшы морду.

(І. Л. Сербов. «Бѣлорусы-сакуны»)

Гаратаю.

Ары, ары, чэлавечэ, ары
Ад ранняй зары да ночнай пары.
Сошку тваю ты нанова наладзь,
Лепш каб было чэлавечэ, гарадь,
Коніка-сябра свайго паганяй,
Хлеба скарынку с сабою вазьмі,
Чуць толькі сьвет—ты с сахой выхадзі.
Постаць на полі сабе адвядзі,
Кідай барозны ты с краю у край
І родную песьню ціха сьпевай,
Цьвёрдую глебу рэж і ўздымай,
Роўна і плытка барозны складай.
С шнура за межу ня кідай зямлі
Чыста ж яе у загон прылажы,
Добра глядзі каб агрэха ні даць,
Усё, як належыць, на полі урадзь,
Чыста ад пырніку поле апратай
(Поле тваё гэтым зельлем багата)
Бо калі ў пырнік зерняты пасееш
С працы сваёй карыстаць не здалееш,
Усё ён заглушыць і сам узрасьце,
Сваім карэньням зямлю ўпляце
С поля зьбяры ў адну кучу каменьні
Бо яны толькі замінаюць дарэмна;
Усё добра зрабіўшы, сей чыстае збожэ
Тады табе Бог у рабоці награджэ
Дык жэ працуй, чэлавечэ, ары
Ад ранняй зары да ночнай пары,
Бо калі ў пару зямлі ні узгарэш,
Збожа ні многа у восень зьбярэш.

Міхась Мяцёлка.

пачатках. Мір трэба зрабіць без анэксій і кантрыбуцый, але калі патрэбна ваяваць, дык на вайну павінны ісьці усе. Хлебная манапольля пажадана, але адначасьне трэба нарміраваць цэны на фабрычные вырабы і іншые рэчы першага ужытку. Трэба запэўніць гаспадарку вясковую інвэнтаром [гаспадарскімі прыладамі] і работнікамі. Павіннасьць хлебаробаў—падтрымаць «пазычку свабоды».

Апошнія навіны.

Агульные весткі.

Установчы Сэйм. Дзень збору Устаноўчаго Сэйму (Учредительнаго Собранія) назначан на 30 верэсьня г. г. Выбары у Сэйм адбудуцца 17-га верэсьня 1917 г.

Большасьць петраградзкіх газэт трымаецца тае думкі, што скліканне Сэйму у такі кароткі тэрмін мае многа нівыгод, але і іншаго выхаду німа.

Скасаванне чыноу.

Міністр юстыцыі (судовых спраў) аддаў прыказ у кароткі тэрмін апрацаваць праэкт аб скасаванні усіх грамадзянскіх чыноў (ушанаванне за службу ці што іншае).

Аутаномнасьць Украіны.

Унівэрсал Цэнтральнае Украінскае Рады ня стрэў прыхільнасьці нават сярод сацыялістычнай расійскай інтэлігенцыі. «Рабочая газэта», напрыклад, піша, што «Пытанне аб арганізацыі нармальнага сумеснага жыцьця многалікіх нацыянальнасьцяў Расіі натта складанае і вельмі труднае. Трэба толькі паставіць гэта пытанне, каб адразу угледзіць усю борздаспеласьць і нідавумства таго, на што адважылася Украінская Рада, асабліва калі узяць на увагу тое, што ўсё дзеяцца у варунках ваеннага часу і поблізку к фронту».

Праўда, нацыянальные пытання трудные, але ні ў тым сэнсі, якога трымаяцца «Рабочая газэта». Хіба сама рэвалюцыя—справа простага гатунку, і усё што ціпер чыніцца, дык чыніцца ні ў ваенны час і ні поблізку к фронту? Тым часам Часовы Урад ня зьвяртаў увагі на ваенны час, як зьвяртаўся с абяцанкай вольнасьці да Фінляндіі і т. д...

«Новая жизнь» М. Горькага кажа, што аўтаномія Украіны перэшкаджае цэнтралістычным эканамічным тэндэнціям і піша аб якойсь эканамічнай і культурнай ізоляцыі, хоць унівэрсал пра гэта нічога ня гаворыць. Мала гэтага, «Новая Жизнь» наагул проці нацыянальнай аўтаноміі і тым дае права прэдстаўніком нідзержаўных нацый ня верыць расійскай інтэлігэнцыі. Нідосыць надрукаваць у праграмцы, што кожная нацыя мае права на самаўсьвядамленне. Мусі сапраўды, як выславіўся Мілюков, расійскае грамадзянства у культурна-нацыянальных справах лічыцца «только с фактами»,—разумей с сілаю.

«Дѣло Народа» гаворыць пра аўтаномію Украіны вуснамі самога міністра Чэрнова. Пахваліўшыся сваёю, С.-р. праграмаю, што яна трымаецца прынцыпа дэцэнтралізацыі Расіі і адбудавання яе на фэдэратыўных падвалінах, ён, як-бы хоча сказаць, што праграма праграмаю, а жыцьцё і істота расійскаго цэнтраліста штось іншае. «Унівэрсал, піша В. Чэрнов, гэта акт без адпаведальнай палітікі. Гэта ленінство у нацыянальным пытанні». Вось табе і маеш: на паперцы фэдэрацыя, а на дзелі—проч культурна-нацыянальную аўтаномію «Нашему нраву не препятствуй»...

З Украіны.

Кіеу. Камітэт Цэнтральнае Украінскае Рады пастанавіў скласьці гэнэральный сэкрэтарыат для кіраўніцтва справамі: грамадзянскімі, грашавымі, харчавымі, зямельнымі і іншымі.

Чарнігау. Чарнігаўскі губэрнскі зьезд селянскага хаўрусу ухваліў гэтку пастанову аб зямельнай справі: уласнасьць на зямлю закасовываецца; зямля дарма адыходзіць да Украінскага зямельнага фонду. Зямля даецца таму, хто на ёй сам будзе працаваць і ня больш таго, колькі хто можа абрабіць адзін, без найміта. Надзеляюцца зямлёю перш за ўсіх мейсцовые жыхары. Лес і вада аддаюцца пад загад Украінскаго Сэйму.

Вайна.

Прыказ арміі і флоту.

(Петраград, 18 чэрвеня).

Расія скінула с сябе кайданы няволі і цьвёрда паважылася абараніць сваё права, гонар і вольнасьць. Веручы у братэрства народаў, дэмакрацыя расійская зьвярнулася да ўсіх ваюючых гасударстваў с гарычым заклікам скончыць вайну і замірыцца на пачэсных для ўсіх варунках. Але ў адказ на заклік да братэрства вораг пакліқаў нас да здрады. Аўстра-германцы прапанавалі Расіі сэпаратнае замірэнне і, думаючы прыспаць нашу бачнасьць братаннем, рынуліся на нашых хаўруснікаў, маючы на увазі разбіць спачатку іх, а потым нас. Ціпер, пракапаўшыся, што Расія ня падманулася, вораг пачынае прыгражаць нам і сьцягвае сілы свае на наш фронт.

Воіны! Айчызна ў небэзпецы. Вольнасьці і рэвалюцыі пагражае гібель. Настаў час, і армія павінна споўніць сваю павіннасьць. Вярхоўны Глаўнакамандуючы наш, ушанованы пабедамі павадыр, даводзіць нам, што кожны дзень нашага бязчыннага стаяння на фронці, толькі умацоўвае ворага і што толькі дружным і адважным націскам мы раскідаем і зблутаем пляны яго. Затым у поўнай сьведомасьці вялікай адпаведальнасьці перад Айчызнаю, я, ад імяні вольнага народу і яго Часоваго Ураду, заклікаю арміі, умацованые сілаю і духам рэвалюцыі, ісьці на ворога. Ніхай вораг пачакае банкетаваць пабеду над намі. Ніхай усе народы ведаюць, што ні па слабасьці гаварылі мы аб міру, ніхай ведаюць, што вольнасьць пабольшадць нашу моц.

Ахфіцэры і салдаты! Ведайце, што уся Расія блогаслаўляе нас на ваяўнічы подвіг. У імя вольнасьці, у імя сьветлай будучыні Родзіны, у імя трывалага, моцнага і пачэснага міра прыказваю вам—уперад!

Міністр ваенных і марскіх спраў.

А. Керэнскі.

Прыказ Глаунакамандуючаго арміямі Заходнага фронту.

Расійская армія паўднёва-заходнага фронту сягодня пабіла ворага, прарваўшы яго ліні. Пачынаецца апошні бой, ад каторага залежыць лёс расійскаго народу і яго вольнасьці. Нашы браты на паўднёва заходным фронці крочаць (пасуваюцца) уперад, ня шкадуючы свайго жыцьця, чакаюць ад нас борздай помачы. Мы ня будзем прадаўцамі. Хутка пачуе вораг гром і нашых гарматаў. Заклікаю войска заходняго фронта напружыць усе свае сілы, каб хутчэй прыгатавацца да наступу на ворага. Начай пракляне нас народ расійскі, каторы даручыў нам абарону свае вольнасьці, гонар і маентнасьці.

Денікін.

Заходны фронт.

18 іюня. У кірунку Залочэўскім і Брзежанскім ідзе вялікі артылерыйскі бой. За бой 18-го іюня мы ўзялі у палон 173 ахвіцэры, больш за 10.000 салдатаў, 7 гармат і 7 пулемётаў.

24000 забраных у палон.

ПЕТРАГРАД. 21-VI. Па агульнаму падрахунку выходзіць, што за тры першые дні наступлення 18, 19 і 20 чэвеня забрано ў палон каля 24000 чалавек і шмат трафэяў.

Рэзалюцыя

рабочых—беларусаў Нарвскага района у Петраградзі.

На адбыўшымся 1-го іюня г. г. у будынку Пуцілаўскаго заводу мітынгу Беларускай Сацыялістычнай Грамады, на каторым было больш, як 300 чалавек, ухваляна гэтакая рэзалюцыя па нацыянальнаму пытанню:

Вітаючы лёзунг вольнае самаусьвядамленьне народаў, мы беларусы—рабочые Нарвскага району бяром яго пад сваю абарону і лічым яго адным з важнейшых артыкулаў свае праграмы.

Побач з другімі і Беларускаму народу павінна быць дано права на свае культурна—нацыянальнае самаусьвядамленьне, як асобнасьці, уходзячай на аўтаномна—фэдэратыўных падвалінах (пачатках) у склад Расійскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Толькі вольным злучэннем паасобных нацый грунтуецца [складаецца] сіла і моц цэлага гасударства, і толькі нацыянальнае самаусьвядамленьне ёсьць пэўны шлях да інтэрнацыаналу. Адабранне гэтага права у нацый і перэшкоды на гэтым грунці на руку прыхільнікам гвалту у самых жорсткіх яго праявах, а тактыка уціску над нацыянальным рухам толькі карысна рэакцыянерам усіх толкаў і афарбовак.

Небеспека для нацыянальнаго самаусьведамлення Беларускага народу вельмі вялікая і пагражае яму з двух бакоў: з боку польскіх мейсцовых нацыяналістаў,—зямляўласнікаў, буржуазіі і ксяндзоў палонізатароў, маючых на мэці прылучэньне беларусаў да Польшы, і з боку чернасоцянных расійцаў і мейсцовых беларускіх перэкінчыкаў, каторые, захістаўшы сябе дэмакратычнымі лёзунгамі, лямэнтуюць аб германскіх інтрыгах, пагражаючых еднасьці Расіі.

Мы, рабочые Нарвскага району, як дзеці і сыны працоўнага дэмакратычнага 10-і мільённага Беларускаго народу, павінны узяць долю свае роднае Беларусі разам з працоўным Беларускім народам у свае рукі і абараніць яе ад гвалту і уціску з абудвых бакоў, як польскага так і расійскага, дапамагаючы ёй у справі вольнага культурна-нацыянальнаго адраджэньня.

Азнаёміўшыся з праграмаю Беларускае Сацыялістычнае Грамады, як партыі, маючай сваім грунтам інтэрнацыянальны рэвалюцыйны сацыялізм, прызнаём яе сапраўднай паказчыцай волі працоўнага Беларускага народу і становімся пад яе штандар змаганьня за сацыялізм, за інтэрнацыянал, праз самаусьведамленьне ўсіх народаў наагул і Беларускага у асобку.

Старшыя мітынга: **Барысёнак.**

Сэкрэтар: **Сахута.**

Як павінны разумець селяне свабоду.

Што такое свабода і роўнаправіе?

Хто быу свабодным і вольным за быушым царом і хто свабодны і вольны цяпер, у гэты час? Грамадзяне! я думаю, што кожан з нас ведае, хто тады быу волян і свабодны. Гэта вось хто: пачынаючы ад старшыні, пісара, урадніка і стражніка,—усе паны, багачы, капіталісты і прамыслоуцы былі свабодные пры скінутым цару.

Чаму-ж у той час мы ня был свабоднымі? За тым, браты селяне, што цар аддау нас у рукі гэтым свабодным „фараонам“. Вось што вырабляу з намі скінуты цар, гэты, „памазаннік Божы“. Прауда, мы ведаем з гісторыі, што цары памазываліся на царства, але яны самі нікол ня слухалі Божых прыказаньняу. Каб ім і іх сваяком с прыхільнікамі багатырамі добра жылося, дык яны зьдзекаваліся з народа і ня баяліся Божага закону. Як браты у Біблі і прадалі свайго брата Язэпа купцом у Эгіпет, так цары прадавалі у няволю народ наш купцам, паліцы і багачом. Але як братэ Язэпа самі папалі у палон да фараона, дык гэтак ціпер цар з міністрамі папалі у вастрог за залезные краты. Цяжка жылося братом Язэпа і іх дзецям у фараона. З іх зьдзекаваліся, прымушалі рабіць самую цяжкую работу, адбіралі апошні грош, трымалі іх у холадзі і голадзі, і ніхто ня меу права скардзіцца на сваю горкую долю. Ці-ж ні тое самае вырабляу з намі наш „свабодны фараон“, наш скінуты цар?.

Пан Бог міласэрдны бачыу пакуту людзей і пасылау сваіх выбраннікау аслабаняць людзей, вызваляць іх с царства пакуты, аьдзеку і паняверкі. І яны йшлі да бедных людзей, усцешалі іх ласкаю Божаю, добрым словам і разумнаю навукаю. Яны самі, на уласные вочы, бачылі тую пакуту, тые кайданы залезные, каторымі народ быу закован, і пакладалі жыцьце свае, каб вызваліць народ с кайданау няволі. Збауцамі з эгіпскай няволі былі Маісей і Арон. Сэрца дрыжэла ад радасьці у людзей, гледзючы на сваіх збавіцялеу. Людзі верылі ім, але былі і такіе, што сумневаліся ды нават падгаварывалі другіх ня слухаць іх і рабіліся ворагамі выбраннікау Божых.

Селяне! Есьць і у нас выбранікі Божые. Гэта тые сацыалісты, барцы за землю і волю народу, што вярнуліся з Сібіры, з каторгі, турам, астрогау. Яны яшчэ у 1905 годзі хадзілі на весках і селах і казалі, што трэба рабіць, але народ мала слухау іх, ня давау веры ім, і нават лавіу іх, ды аддавау паліцы. А цар пасылау іх на шыбяніцы, у каторгу, у Сібір на засланне. І за што? За тое толькі, што яны па прыказанню Божаму, маючы сьвятлейшы розум, хацелі навучыць людзей, як змагацца за зямлю і волю. Народ сам адганяу ад сябе тых, хто жадау яму лепшае долі і памагау цару лавіць іх. Ці-ж гэта добра?

Селяне! Ніхай ня будзе с паміж нас ворагау прыхільнікам і спагадачом нашым. Кожан з нас мае розум і можа разабраць, ці яму кажуць кепскае ці добрае. Будзем жыць згодна, па-братэрскі, бо толькі у згодзі і еднасьці сіла. Калі венік звязан, дык паламаць яго нельга, а калі развязаць, дык па аднаму дубчыку паламаць легка.

Грамадзяне! Што такое свабода? Свабода—гэта значыць, што кожан з нас мае права выказваць свае думкі аб сваіх патрэбах і кожан з нас мае права на тое, каб яго патрэбы былі здаволяны. Аб гэтым цяпер можна сьмела гаварыць усюды і ніхто ужо ні арыштуе і ні пасадзіць у вастрог, як рабіу гэта цар з міністрамі. Цяпер трэба памагаць тым добрым людзям, каторые змагаліся за зямлю і волю і кепска робюць тые, што ім ня даюць веры ды кажуць, што гэта толькі так сабе, на час вайны, а як скончыцца вайна, дык і нічога гэтага ня будзе.

Селяне! рэвалюцыанеры і сацыялісты бачылі пакуту працоуных людзей і ня маглі маучаць. Яны ня шкадавалі жыцьця свайго, каб дапамагчы людзям, каб расталкаваць ім, што, як і да чаго. Яны тварылі волю самога Бога, бо жадалі прауды і справядлівасьці на зямлі. У ціперашнюю страшэнную вайну рабочые і салдаты зразумелі і паслухалі сацыалістау, скінулі цара, арыштавалі яго міністрау і палажылі аснову волі усяго народу. Ніхто-б з нас бедных і цемным людзей ня адважыуся прагнаць цара з яго пякельным панаванням, а яны, сацыалісты, зрабілі гэта. Яны сьмела ішлі проці цара і ня баяліся кары, бо сталі за прауду. Гэтак сама апосталы ня баяліся пакуты і з радасьцю йшлі на сьмерць за людзей. Трудна перэлічыць, колька наш цар—фараон перэбіу і замучыу людзей за добрае дзела.

Цяпер у нас добрае правіцельства, будзем трымацца за яю і споуняць усе яю прыказання і прыказання Рады Рабоч. і Салд. Дэпутатау, калі яны будуць на карысьць нам і Усім працоуным людзям. Трэба нам трымацца дружна і згодна, каб ня сталася з намі тое, што было з жыдоускім народам. Ен ня слухау Божых прыказанняу і за гэта сорак год блудзіу па пустэлі.

Калі зроуніць праминулае жыцце с ціперашнім, дык мы угледзім, што тагды прауды ня было, а хто меу больш грошай, той і рабіу, што хацеу у таго і прауда была. Калі бедны чалавек шукау сабе прауды, дык яму крычалі: „Пашоу вон,—мужык, абарванец!“ І толькі цяпер адчыніуся нам сьвет.

Селянін вёскі Каханаўшчыны, Мін. пав.

С. Г. Матусевіч.

Рэдактар—Я. Лёсік.

Выдавец—«Беларускі Нацыянальны Камітэт»

Друкарня Н. М. Нахумова.